

KULTURA



Početci hrvatskoga filmskog plakata: Rađeni ručno kombiniranom tehnikom

IZLOŽBE – U Muzeju grada Zagreba u pripremi retrospektivna izložba plakata Zvonimira Faista pod medijskim pokroviteljstvom Vjesnika

IŠČITAVANJE DIKTATA VREMENA

Zvonimir Faist u devedesetoj godini života prvi put izlaže svoj grafički opus / Izložbom plakata (od kasnih 1930-ih do ranih 1960-ih) Faist se pojavljuje kao svjedok vremena kojemu su različite ideologije diktirale vrstu poruke

ZAGREB, 24. listopada – »Diktati vremena« neobičan je naslov izložbe plakata, nastalih od kasnih 1930-ih do ranih 1960-ih, što se priprema u Muzeju grada Zagreba. Iza toga naslova krije se intrigantna izložba višeslojnih poruka, kojoj je *Vjesnik* s razlogom medijski pokrovitelj. Riječ je, naime, o izložbenom projektu kojim se valorizira prvi put jedan stvaralački opus, ostvaruje retrospektivna izložba te oslikava jedno povijesno razdoblje obilježeno promjenama političkih režima koji su se neminovno reflektirali u autorskoj interpretaciji tema plakata.

Tom izložbom prezentira se 76 izabranih plakata koji cjelovito predstavljaju stvaralački opus Zvonimira Faista. Javnosti, kako široj kao

ko i onoj stručnoj uglavnom nepoznat, izložbom koja se otvara 29. listopada 2003., Zvonimir Faist u devedesetoj godini života prvi put na okupu pokazuje svoje autorsko djelo. Stoga ta prva izložba ima retrospektivni karakter. Uz plakate, ona pokazuje i ostali grafičko-propagandni materijal koji je Faist oblikovao radeći prvo u vrijeme NDH anonimno u Izložbeno grafičkom odsjeku (IGO) pri Državnom uredu za propagandu *Promičba* (od 1941. do 1945.), zatim u Odjelu likovne propagande (OLIKPROP) u okviru novostvorene Državne agencije za propagandu SFRJ (od 1945. do 1947.), potom u Oglasnom zavodu Hrvatske (Ozeha) kolonijalnim opusom (1947. do 1951.), da bi na-

pokon prešao u slobodne umjetnike radeći tako do umirovljenja 1975.

Iako izložba ima umjetnički karakter, njeno je značenje šire kulturološko jer se odčitavanjem medijske poruke Faistovih plakata interpretiraju i razne ideologije pod čijim je diktatom vrijeme radio. Stoga se autor svojim djelom tu pojavljuje kao svjedok toga vremena. Faistovi plakati odražavaju atmosferu života u Zagrebu od 1930. do 1960. Najviše je filmskih, među kojima su oni koji označavaju početke hrvatskoga filmskog plakata (1939.). Ti najraniji izradu ručno kombiniranom tehnikom pravi su raritet. Uz njih predstavljeni su i komercijalni plakati iz 1950-tih, koji pružaju uvid u vjerne slike

standarda društva toga doba.

Kao svjedok i sudionik svih promjena Faist je na plakatima zabilježio život kroz sliku vremena koja je bila uljepšana, ali ne i lijepa, pojasnila je Željka Kolveshi, autorica izložbe, dodajući kako taj dio zbilje danas baštinimo kao dio povijesti bez koje ne bi bilo moguće razumjeti svijet u kojem živimo. Sveobuhvatnije sagledavanje toga vremena kroz Faistov rad omogućeno je trima računalnim instalacijama, a za ovu osobitu izložbu arh. Željko Kovačić, koji ju i postavlja, izradio je umanjenu repliku zagrebačkoga kina »Europa« u kojemu će Faistovo djelo biti interpretirano i filmski.

Vesna Kusin

IZDANJA – Predstavljen prvi broj časopisa »Grafika«

ISHODIŠTE ZA LJUBITELJE GRAFIKE

ZAGREB, 24. listopada – Grafička umjetnost ima svoje zakonitosti, po čemu ona jest autentično i signirano umjetničko djelo. Međutim, zloupotreba njezine umjetničke vrijednosti je kritična točka u degradaciji tih posebnosti, dovodeći je na razinu reprodukcije. Stav uredništva časopisa »Grafika« je da treba obilježiti crne točke zloupotrebe grafike i istaknuti njene vrijednosti, rekla je glavna urednica novog časopisa Margareta Šveštarov Šimat, predstavljajući Hrvatski časopis za umjetničku grafiku i nakladništvo »Grafika« u četvrtak na večer u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.

Uz glavnu urednicu, časopis su predstavili direktor »Grafike« Boris Osrečki,

zamjenica glavne urednice Mikica Maštrović i pomoćnica Iva Körbler. Prvi broj novog časopisa u izdanju zagrebačke Galerije »Canvas«, namijenjen je kako stručnjacima tako i ljubiteljima grafičke umjetnosti, a »Grafika« će, osim aktualnih tema, sustavno objavljivati teme iz povijesti novovjekovne grafičke umjetnosti, one najdalje renesansne, u kodovima velikih europskih stilova, do suvremenih poetika i novih grafičkih tehnika, najavila je glavna urednica.

Odabirući naslovnice koja je trebala metaforički obilježiti ulogu grafike i grafičara, redakcija se opredijelila za detalj bakropisa proslavljene šibenskoga bakropisica iz 16. stoljeća Natalea Boni-

facija. Bonifacio je, uz Martina Kolunčicu Rotu i Horacija Fortezzu tema ishodišta hrvatske grafike, koju je u časopisu obradio ekspert za to područje dr. Milan Pelc.

Predstavljajući sadržaj prvog broja Šveštarov Šimat spomenula je i tekst Dalibora Prancevića o karikaturnom Anđelu Uvodiču, pogled na nedovoljno istražen splitski likovni krug početka 20. stoljeća. Tekst Sonje Briski Uzelac signalizira refleksije ruskog grafičkog eksperimenta. Samizdat i umjetničko izdavaštvo koji su tada afirmirani danas je ponovno aktualno i živahno, afirmirano u radu grupe »Petikat« kojemu je posvećeno nekoliko stranica. O klasiku moderne hrvatske grafike Ivanu Picelju piše Ješa Dene-

gri, a njime se otvara poglavlje najranije pojave zagrebačke serigrafije. Na tu temu nadovezuju se pjesničko grafičke mape iz ciklusa »Dvogled«, otisnute u kopirivničkom studiju »S« koje predstavlja Marijan Špoljar. Tekst Darka Glavana analizira tridesetogodišnji bibliofilo-izdavački pothvat Bože Biškupića. Rubriku »Prijevodi grafičke literature« otvara tekst povjesničara umjetnosti Ervina Panofskog i u njemu citirani spisi renesansnog humanista Erazma Rotterdamskog.

U časopisu na 80 stranica, formata 29x24 cm, svi objavljeni tekstovi popraćeni su reprodukcijama u boji, a izlazi četiri puta na godinu.

Martina Ivandić

PRIZNANJA – Završen 6. susret profesionalnih kazališta za djecu i mlade Hrvatskog centra ASSITEJ

NAJBOLJA »PRIČA O OBLAKU«

ČAKOVEC, 24. listopada – Proglašenjem dobitnika nagrada u Čakovcu je u četvrtak na večer završio 6. susret profesionalnih kazališta za djecu i mlade Assitej u organizaciji Centra za kulturu Čakovec, pod pokroviteljstvom Hrvatskog centra Assitej i uz potporu Ministarstva kulture RH. Susret je trajao od 18. listopada, u konkurenciji je prikazano 17 predstava, a ove je godine prvi put dobio i natjecateljski karakter.

Po odluci žirija, najbolja predstava u cjelini jest »Priča o oblaku« u režiji i izvedbi Ivica Šimića. U objašnjenju nagrade stoji: »Precizno osmišljen minimalizam svih segmenata predstave, usredotočenost na detalj i Šimićeva toplina pripovijedanja čine ovu predstavu izuzetnim kazališnim biserom. Osim toga, predstava se uspješno obraća djeci već od dvije godine starosti, što je prava rijetkost u kazalištu za djecu.«

Bugarski redatelj Sunny Sunninsky dobitnik je nagrade za najbolju režiju, i to za

predstavu »Robinzon« Kazališta lutaka iz Zadra zbog »izuzetnog osjećaja za ritam predstave i dojmiv rad s glumačkim ansamblom«. Nagrada za najbolje scenografsko oblikovanje pripala je Ivi-Matiji Bitangi i Leu Vukeliću za predstavu »Bajka o ribaru i ribici« Gradskega kazališta Žar ptica iz Zagreba.

Ana Savić Gecan dobila je nagradu za najbolju kostimografiju za predstavu »Kre-

sivo« Dječjega kazališta u Osijeku zbog »bajkovite stiliziranosti kostima koji u izgled dramskih lica unose dimenziju začudnoga te raskošni kolorita«.

Nagradu za najbolju scensku glazbu dobio je Dragan Lukić za predstavu »Bajka o ribaru i ribici«. Dvije ravnopravne nagrade za žensku ulogu dobile su Maja Kovač za ulogu Ribice u »Bajci o ribaru i ribici« i za ulogu Deve

u predstavi »Kako je deva dobila grbu« Dječjega kazališta Dubrava iz Zagreba, koju je zavrijedila načinom glume koji naglašava fizički i mimski izraz, te Sanja Vidan za ulogu Pipa u predstavi »Pipo i Pipa iz 1a« Gradskega kazališta lutaka iz Splita zbog uspjele animacije.

Najbolje glumačko ostvarenje u kategoriji muške uloge ostvario je Ivica Šimić za ulogu Pripovjedača u predstavi »Priča o oblaku«. Umjesto druge nagrade za mušku ulogu dodijeljena je nagrada za najbolju skupnu igru ansamblu predstave »Robinzon«. Umjesto nagrade za oblikovanje svjetla dodijeljena je nagrada za najbolji vizualni identitet, i to: Sunnyju Sunninskyju, Mojmiru Mihatovu i Ivi Nižiću za predstavu »Robinzon«.

Nagradu za najbolje vodenu predstavu koja se dodjeljuje profesionalnom voditelju studija dobiva Slavica Senk za predstavu »Svako dijete zna« Studija za stvaralačke aktivnosti mladih ZARRO iz Pule.

H. B.



Nagrada za najbolju kostimografiju: »Kresivo« Dječjega kazališta u Osijeku

KNJIGE – Predstavljeno djelo Viktora Žmegača »Književnost i glazba«

ŠTO JE GLAZBA DOISTA

Intermedijalne studije sabrane u ovoj jedinstvenoj knjizi promišljaju glazbu i literaturu, a djelo završava obraćanjem likovnoj umjetnosti

ZAGREB, 24. listopada – Na intermedijalnome tlu susreti književnosti i glazbe nemaju premca, ni po opsegu ni po raznovrsnosti. Glazbeno-književnomu privlačenju, a dovoljno je samo spomenuti operu, oratorij i kantatu, nemoguće je odrediti granice. Upravo je to neiscrpljivo područje suglasja ili suzvučja književnosti i glazbe predmet knjige intermedijalnih studija »Književnost i glazba« prof. Viktora Žmegača, koja je ovih dana, po drugi put, predstavljena javnosti.

O tome jedinstvenome djelu s kakvim se još nismo imali priliku susresti u našoj sredini, objavljenome zahvaljujući Matici hrvatskoj iz Zagreba, nadahnuo su govorili muzikologinja Eva Sedak, književnik i vrstan poznavatelj glazbe Nedjeljko Fabrio te muzikolog Ennio Stipčević. Izabrane ulomke pročitao je dramski umjetnik Sven Medvešek, a susret u Gradskoj knjižnici vodila je Sanja Vukasović-Rogač.

Studije sabrane u knjizi »Književnost i glazba« potekle su iz duga bavljenja instrumentalnom glazbom. One motre težnje skladatelja da potičaje potraže u temama književnih djela, one slijede putove nastojanja da književna riječ izrazi glazbene sadržaje te, na posljertku, raspravljaju i o glazbenoj estetici od romantizma do Stravinskoga.

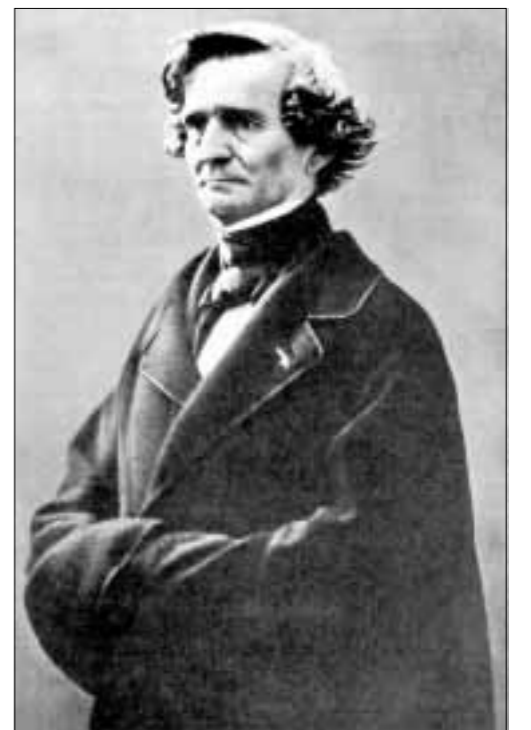
Viktor Žmegač posebice je nadahnut središnjom ličnošću francuskoga glazbenog romantizma Hectorom Berliozom, odnosno bitnom dimenzijom koju književnost zauzima u njegovu stvaralaštvu, što je osobito vidljivo u skladateljevju najpoznatijem djelu »Fantastičnoj simfoniji«. Antologijske stranice knjige posvećene su i velikomu austrijskom skladatelju i dirigentu Gustavu Mahleru te njemačkomu književniku – nobelovcu Thomasu Mannu, kao središnjoj osobi Žmegačeva bavljenja glazbom i književnošću. Isto tako nezaobilazni su i Richard Strauss, Franz Liszt, Goethe, Shakespeare...

Viktor Žmegač ni u jednome se trenutku ne utječe paralelizmima koji se između muzike i literature mogu uspostaviti, on je u ulozu posrednika između dvije autonomne umjetničke discipline. Pritom pokušava po-

nutiti i odgovore na neka od vječnih pitanja poput onoga što je doista glazba, što ona krije i gdje joj umjetnosti treba odrediti mjesto. No ova se višeslojna i bogata zbirka misli ne zaustavlja samo na području glazbe i književnosti, već se proširuje i na druge umjetnosti, poput likovne, kojom knjiga i završava.

I premda bi idealan čitatelj Žmegačeva djela bio onaj koji u sebi već nosi svu tu glazbu o kojoj autor piše, Žmegač svoje tekstove ispisiuje na način da privlače pozornost i onih koji nisu toliko upućeni u tematiku kao on. No jedno je sasvim sigurno, tek nakon iščitavanja toga djela doista ćemo shvatiti ono što smo već slušali i što ćemo tek slušati.

Sandra-Viktorija Antić



Veza s književnosti: Hector Berlioz

GLAZBA – Kazalište Komedija u počast svojega dugogodišnjeg dirigenta

U SPOMEN FERDI POMYKALU

Izvest će se mjuzikl »Mali dućan strave« / Pomykalo je bio zaslužan za procvat operete i mjuzikla u Zagrebu

ZAGREB, 24. listopada – Zagrebačko kazalište Komedija posvećuje izvedbu mjuzikla »Mali dućan strave« u subotu, 25. listopada, tridesetogodišnjem obljetnici smrti i uspomeni na svojava dugogodišnjeg dirigenta Ferdu Pomykala.

Ferdo (Ferdinand) Pomykalo dvadesetak je godina, od 1951. do prerane smrti 1973. godine, bio nerazdvojno povezan s Komedijom kao rukovoditelj njezine glazbene grane i dirigent. Bilo je to razdoblje procvata operete kojemu je mnogo pridonio. Osim toga, sudjelovao je u prodoru mjuzikla na Komedijinu pozornicu, najprije stranih, a zatim i domaćih, od kojih su najpoznatiji naslovi »Poljubi me, Kato«, »Slatka Irma«, »Čovjek iz Manche« i »Jalta, Jalta«. Interpretaciji svih partitura Ferd Pomykalo davao je svoj pečat, unosio zanos u rad i davao poleta ansamblu.

Pjevači su bili sigurni kada ih je vodila njegova sigurna ruka, a glazbenici u orkestru smatrali su ga svojim jer je i sam svirao trubu i violinu.

Izvedbom mjuzikla »Mali dućan strave«, još jednim uspješnim izdankom na putu koji je, između ostalih, zacrtao i Ferd Pomykalo, kazalište Komedija odaje mu počast za nebrojene predstave što ih je ostvario na toj maloj pozornici velikih umjetničkih osobnosti.

Radu u kazalištu Komedija prethodilo je nekoliko rukovoditeljskih funkcija poslije Drugeg svjetskog rata. Bio je tajnik Riječke opere, direktor Radio Zagreba i direktor Državnog simfonijskog orkestra, tj. Zagrebačke filharmonije, te dirigent Radio-orkestra. Rođen je 1915. u Banjoj Luci. Skladanje i dirigiranje učio je privatno, a prije rata djelovao je kao orkestralni glazbenik trubača.

Ferdo Pomykalo bavio se skladanjem, glazbenom publicistikom i društvenim radom. Osnovao je Zabavni orkestar Radio Zagreba. Skladao je orkestralna djela, filmsku glazbu i napisao više od tisuću aranžmana za zabavne melodije. Bio je dirigent na festivalima zabavne glazbe, za koje je skladao mnoge popularne pjesme (Daj ruku, Tamni biser, Naš grad, Naši ljudi). Skladao je »Koračnicu narodnih herojica«, koja se uvijek izvodila nakon državne himne kod dočeka maršala Tita i njegovih gostiju. Za kazalište Komedija skladao je glazbu za komediju »Jalnuševčani« Marije Jurić Zagorke.

U kazalištu Komedija Ferd Pomykalo obilježio je 35. obljetnicu umjetničkog rada. Samo tri godine nakon toga opaka bolest prekinula je njegov život u 57. godini.

Davor Schopf

Tko su bili krstjani u Bosni i Humu

ZAGREB, 24. listopada – Fenomen »krstjana« u srednjovjekovnoj Bosni i Humu bio je predmetom dvodnevnoga međunarodnog znanstvenog skupa što je u petak završio u Zlatnoj dvorani Hrvatskoga instituta za povijest u Zagrebu. Taj su povijesni problem u svojim izlaganjima osvijetlili znanstvenici iz Bosne i Hercegovine, Italije, Francuske, Bugarske i Hrvatske. Skup su zajednički priredili Hrvatski institut za povijest i Institut za istoriju iz Sarajeva.

Taj čisto povijesni fenomen često je na našim prostorima znao biti politički tumačen, tako su, primjerice, »marksisti« vidjeli u »krstjanima« preteču modernog socijalizma i marksizma«, istaknuo je akademik Franjo Šanjek, predsjednik organizacijskoga odbora. Na skupu su sudjelovali Tomislav Raukar, Mladen Ančić, Lujo Margetić, Ivan Božilov, Edina Bozoky, Milko Brković, Salih Jalilam, DUBRAVKO Lovrenović, Ivica Puljić, Tomo Vukšić, Zlatko Matijević, Zdenko Tomislav Tenšek, Ante Škegro, Jadranka Neralić, Ante Birin, Nenad Moačanin, Elma Hašimbegović, Franjo Šanjek, Andrija Šuljak, Marco Rainini, Slavko Slišković, Andrija Zirdum, Anica Nazor, Marko Josipović, Mato Zovkić, Lidija Fekeza, Margarita Gavrilović, Andrija Nikić, Alojz Jembrih i Zdravka Jelaska Marijan.

Sandra-Viktorija Antić

IZLOŽBE – »Hrvatska moderna« iz osječke Galerije likovnih umjetnosti predstavljena u Rijeci

OSJEČKI POGLED NA MODERNU



Ženski akt pred ogledalom: Rad Ferde Becića

RIJEKA, 24. listopada – »Hrvatska moderna (1882. – 1953.) od Babića do Vidovića« iz fundusa osječke Galerije likovnih umjetnosti naziv je izložbe otvorene u riječkom Muzeju moderne i suvremene umjetnosti, čija je autorica Jelica Ambuš. Na izložbi je zastupljeno 47 autora i 98 radova, a predstavlja najvrjednije umjetnine osječke Galerije likovnih umjetnosti iz razdoblja Hrvatske moder-

ne i fundusa Zbirke slika 20. stoljeća, koje prema visokoj umjetničkoj razini osječku Galeriju svrstavaju u sam vrh hrvatskih galerija.

Izložba ostaje otvorena do 4. prosinca ove godine, a predstavlja velike, među kojima su Ljubo Babić, Vladimir Becić, Vlaho Bukovac, Joso Bužan, Menci Clement Crnić, Bela Csikos Sessia, Oskar Herman, Oton Iveković, Mirko Rački, Antun Motika, Omer Mujadžić, Emanuel Vidović...

Tijekom travnja i svibnja 1993. godine ta je izložba bila otvorena u zagrebačkome Umjetničkom paviljonu, i to u doba kada je, uslijed ratnih razaranja, fundus osječke Galerije bio evakuiran iz toga grada. Taj kulturni događaj tada je pobudio veliko zanimanje stručne javnosti. Istaknuto je kako izložba potvrđuje da je ponajbolja memorija bogate i vrijedne povijesti umjetnosti grada na Dravi i šire regije, kao jednog od središta hrvatske, pa tako i europske moderne. Izložba ima za svrhu ukazati na vrijednosti naše likovne moderne, nužnost njezine sinteze i uklaapanja u europski umjetnički korpus.

Ljiljana Mamić Pandža